

Brüssel, 6.3.2018
COM(2018) 87 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE
võimaluse kohta kehtestada teatavad nõuded seoses kalade kaitsmisega surmamisel

(EMPs kohaldatav tekst)

1. Sissejuhatus

Tehistingimustes peetavad kalad on hõlmatud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1099/2009 loomade kaitse kohta surmamisel (edaspidi „määrus“)¹. Tehistingimustes peetavatele kaladele kehtib aga üksnes artikli 3 lõike 1 üldsäte selle kohta, et „loomi tuleb surmamisel ja sellega seotud toimingutes säästa kõikidest välditavatest valudest, ängist ja kannatustest“.

Lisaks nõutakse määruse artikli 27 lõikes 1 järgmist: „Komisjon esitab [...] Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande võimaluse kohta kehtestada teatavad nõuded seoses kalade kaitsmisega surmamisel, võttes arvesse loomade heaoluga seotud aspekte ning sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnamõjusid.“

Käesoleva aruande eesmärk on järgida määruse artikli 27 lõiget 1. Aruanne sisaldab tapmisega seotud sotsiaal-majandusliku mõju analüüsi. Käesolevas aruandes ei ole käsitletud võimalikke keskkonnamõjusid, sest nende mõju peeti surmamisel ebaoluliseks².

Aruanne sisaldab ka üht meetet, mis on loetletud loomade kaitset ja heaolu käsitlevas Euroopa Liidu strateegias aastateks 2012–2015³.

Maailma Loomatervise Organisatsioon (OIE) on vastu võtnud suunised tehistingimustes peetavate kalade uimastamise ja inimtoiduks surmamisega seotud heaoluaspektide kohta⁴. Need suunised on olulised ka ELis, sest kõik ELi liikmesriigid on ka OIE liikmesriigid.

Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) avaldas 2009. aastal ELis tehistingimustes peetavate peamiste kalaliikide põhiliste uimastamis- ja surmamismeetodite heaoluaspektide kohta mitu arvamust⁵. Nendest arvamustest selgus, et vesiviljelussektoris esineb probleeme seoses kalade piisava heaolu tagamisega surmamisel. Riskipõhise lähenemisviisi alusel tuvastati järgmised ohud:

- 1) käitlemine või käitlemisega seotud toimingud (nt koondamine, pumpamine, veest väljas viibitud aeg);
- 2) veekvaliteet kogumismahutis/tarandikus;

¹ ELT L 303, 18.11.2009, lk 1.

² Üldisemas plaanis on vesiviljelustootmisega kaasnevad keskkonnamõjud väga olulised ning seetõttu on neid käsitletud kui ühte neljast prioriteetsest valdkonnast komisjoni strateegilistes suunistes ELi vesiviljeluse säästvaks arendamiseks: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/index_et.htm.

³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele loomade kaitset ja heaolu käsitleva Euroopa Liidu strateegia kohta aastateks 2012–2015, COM(2012) 6 final/2.

⁴ Veeloomade tervise koodeksi alajagu 7.3, „Tehistingimustes peetavate kalade uimastamise ja inimtoiduks surmamisega seotud heaoluaspektid“, http://www.oie.int/index.php?id=171&L=0&htmfile=chapitre_welfare_stunning_killing.htm.

⁵ Euroopa Komisjoni taotlusel loomatervishoiu ja loomade heaolu komisjonilt saadud teaduslikud arvamused tehistingimustes peetavate kalade uimastamise ja surmamisega seotud liigispetsiifiliste heaoluaspektide kohta.

Tehistingimustes peetav karpkala <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1013>

Tehistingimustes peetav vikerforell <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1012>

Tehistingimustes peetav merikoger ja huntahven <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1010>

Tehistingimustes peetav Atlandi lõhe <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1011>.

3) uimastamis- ja surmamismeetodid.

EFSA järeldas, et mitme meetodi ja paljude kasutatavate vahendite puhul oli kalade heaolu ebapiisav. Seetõttu esitas EFSA teatavad soovitused nii tapmiseelsete kui ka uimastamis- ja surmamistoimingute kohta. Lisaks rõhutati, et võimalused kõigi hinnangus käsitletud kalaliikide uute uimastamis- ja surmamismeetodite väljatöötamiseks on märkimisväärsed.

Käesoleva aruande koostamise toetamiseks telliti valitud välistöövõtjalt 2016. aastal sõltumatu uuringuaruanne⁶. Tellitud uuringu eesmärk oli koguda teavet Euroopa vesiviljelussektoris kasutatavate loomade heaolu tagamise tavade kohta eelkõige seoses tehistingimustes peetavate kalade tapmisega ning analüüsida seda, mil määral on kalade heaolu probleemid seni lahendamata. Arvesse võeti kalade heaolu tagamise tavadest kinnipidamise kulusid, majanduslikku olukorda, konkurentsimehhanismid ning teisi tegureid. Selleks et anda ülevaade Euroopa vesiviljeluse praegusest olukorrast, keskenduti uuringus viiele peamisele tehistingimustele peetavale kalaliigile mitmes valitud EMP riigis: Atlandi lõhe (külm merevesi); harilik karpkala ja vikerforell (magevesi) ning harilik huntahven ja kuld-merikoger (Vahemere vesi), nagu on esitatud tabelis 1.

Heaolu tagamise tavade hindamisel võeti aluseks OIE rahvusvahelised standardid loomade heaolu kohta transportimisel ning tehistingimustes peetavate kalade uimastamise ja inimtoiduks surmamise kohta. Samuti võeti arvesse EFSA soovitusi tapmise kohta. Uuring hõlmas perioodi 2009–2013,⁷ et oleks võimalik hinnata mis tahes muudatusi või üleminekut käitlemis-, transpordi- ning uimastamis-/surmamismeetoditele, mis on nõutavad OIE standardite kohaselt või mida soovitab EFSA. Laiulatusliku ja usaldusväärse andmekogu tagamiseks võeti ühendust kõigi asjaomaste sidusrühmadega (näiteks liikmesriigid, tööstus, teadlased, seadmete tootjad ning loomakaitseorganisatsioonid), kes andsid panuse avatud ja sihtotstarbeliste konsultatsioonide kaudu.

Käesolev aruanne põhineb järgmistel teabeallikatel.

1. Eespool osutatud tehistingimustes peetavate kalade heaolu käsitlev uuringuaruanne, mis hõlmas järgmist:
 - dokumentide läbivaatamine: kirjanduse ülevaade ja andmebaasiotsingud, kasutades kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee (STECF)⁸ ning Eurostati andmeid; teistest allikatest (sealhulgas ELi, EMP (Euroopa Majanduspiirkond) ning riigi tasandi sektoripõhistelt organisatsioonidelt pärinevad andmed;
 - konsulteerimine: internetiküsitluse põhjal saadud andmed; intervjuud sihtrühmadega (näiteks vesiviljelusliitude, riiklike ja piirkondlike

⁶ Tehistingimustes peetavate kalade heaolu: tavapärase praktika transportimisel ja tapmisel (2017), <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/facddd32-cda6-11e7-a5d5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-49981830>.

⁷ Tegemist on aastatega, mille kohta on kättesaadavad Eurostati ning kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee (STECF) kõige värskemad sektoripõhised toodanguandmed ja majandustulemused.

⁸

http://ec.europa.eu/fisheries/partners/stecf/index_en.htm.

haldusasutuste, tootjarühmade ning teiste asjaomaste sidusrühmadega), nagu on asjakohane uuringuga hõlmatud eri riikides;

2. komisjoni ülevaatlik aruanne kalakasvatuse vesiviljeluse eeskirjade rakendamise kohta⁹.

Tabel 1. Uuringus käsitletud EMP riigid¹⁰

Kalaliigid**	Uuringus käsitletud riik	Koht Euroopas vastavalt tootmisele	Toodang (tonnides) 2014. aastal*	Toote liik
 Atlandi lõhe	Norra (NO) Ühendkuningriik (UK) Iirimaa (IE)	1 2 4	1 290 000 163 347 10 000	Külmaveekala (merevesi)
 Harilik karpkala	Poola (PL) Tšehhi Vabariik (CZ) Saksamaa (DE)	1 2 4	18 000 17 833 5 285	Mageveekala
 Vikerforell (suur (L) ja portsjonkala (P))	Taani (DK) Prantsusmaa (FR) Itaalia (IT) Poola	(L4 ja P3) (L3 ja P4) (L9 ja P2) (P5)	38 091 34 000 38 800 17 500	Mageveekala
 Harilik huntahven	Kreeka (GR) Hispaania (ES) Itaalia	2 3 4	42 000 17 376 6 500	Vahemere kala (soe vesi)
 Kuld-merikoger	Kreeka Hispaania Itaalia	1 3 4	71 000 16 230 8 200	Vahemere kala (soe vesi)

* Allikas: FEAP 2015;¹¹ ** Piltide allikas: https://ec.europa.eu/fisheries/marine_species_en

⁹ Ülevaatlik aruanne kalakasvatuse vesiviljeluse eeskirjade rakendamise kohta (2015), http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=95.

¹⁰ Tabelid ja joonised, mis on koostatud avaldatud uuringuaruande „Tehistingimustes peetavate kalade heaolu: tavapärane praktika transportimisel ja tapmisel“ põhjal, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/facddd32-cda6-11e7-a5d5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-49981830>.

2. Peamised järeldused

2.1. Heaolu tagamise tavad tapmisel

Tapmisprotsess koosneb järgmistest etappidest: käitlemine, fikseerimine, uimastamine ja lõplik surmamine. Uimastamisega peab kaasnema teadvuse ja tundlikkuse kadu ilma välditava stressi, ebamugavustunde või valuta. Mõne meetodi puhul võib sellega kaasneda ka surm. Kui uimastamismeetod on pöörduv või ei põhjusta surma, peab sellele järgnema surmamismeetod. Tabelis 2 antakse ülevaade uimastamiseks, uimastamiseks/surmamiseks ja surmamiseks kasutatavatest meetoditest ning nende eelistest ja puudustest.

Tabel 2. Uimastamiseks, uimastamiseks/surmamiseks ja surmamiseks kasutatavate meetodite ülevaade, meetodite eelised ja puudused

Uimastamine või uimastamine/surmamine	Kalaliigid	Eelis	Puudus
Elektriline uimastamine	Atlandi lõhe Vikerforell Harilik karpkala	<ul style="list-style-type: none"> – Võimalik on saavutada viivitamatu uimastus; – võimaldab kangestuseelset fileerimist. 	<ul style="list-style-type: none"> – Vajalik on tõhus surmamismeetod; – võivad tekkida rümbakahjustused; – võib mõjutada toote kvaliteeti, kalade erineva vastupanuvõime tõttu võib esineda puudulik uimastus*.
Uimastamine süsinikdioksiidiga (CO ₂)	Vikerforell		– Väga stressirohke
Uimastamine löögiga pähe	Atlandi lõhe	<ul style="list-style-type: none"> – Võimalik on saavutada viivitamatu uimastus; – õige teostamise korral ei ole toibumine võimalik; – võimaldab kangestuseelset fileerimist. 	<ul style="list-style-type: none"> – Puudulik uimastus erineva suuruse tõttu; – võivad tekkida peakahjustused.
	Harilik karpkala	– Õige teostamise korral ei ole toibumine võimalik.	<ul style="list-style-type: none"> – Käsitsi teostamisega võib kaasneda puudulik uimastus; – võivad tekkida peakahjustused.
	Vikerforell	– Õige teostamise korral ei ole toibumine võimalik.	– Käsitsi teostamisega võib kaasneda puudulik uimastus.
Eluskalade jahutamine CO ₂ -ga	Atlandi lõhe	– <i>Rigor mortis'</i> e aeglane algus võimaldab kangestuseelset	<ul style="list-style-type: none"> – Kalu ei uimastata; – meetod on stressirohke.

¹¹ FEAP, 2015, Euroopa vesiviljelustootmise aruanne 2005–2014 www.feap.info/shortcut.asp?FILE=1402.

Uimastamine või uimastamine/surmamine	Kalaliigid	Eelis	Puudus
		fileerimist.	
Lämmatamine jääs või jäävees	Harilik huntahven Kagu-Atlandi pagrus Vikerforell	– Lihtne kasutada; – toiduainete kvaliteet ja ohutus.	– Kalade stress temperatuuri järsu languse tõttu.

* Puudulik uimastus tekib juhul, kui uimastamismeetodit ei kohaldata tõhusalt. Elektrilise uimastamise ja löögiga pähe toimuva uimastamise korral tähendab see seda, et teadvuse kadu ei ole viivitamatu.

OIE soovitab tehistingimustes peetavate kalade surmamiseks kasutada elektrilisi või mehaanilisi (nt uimastamine löögiga pähe) meetodeid. Teised meetodid, sealhulgas eluskalade jahutamine CO₂-ga, uimastamine CO₂-ga, jahutamine jäävees, millele järgneb elektriline uimastamine ning lämmatamine jääs, ei vasta OIE standarditele. Uuringuaruandes leiti, et vastavus loomade kohtlemist tapmisel käsitlevatele OIE standarditele sõltus suurel määral liikidest ja kasutatud meetoditest, nagu on kirjeldatud järgmistes lõikudes.

Atlandi lõhe puhul on OIE standardeid järgitud juhul, kui tapmiseks kasutatakse lööki pähe, mis on peamine tapmismeetod Norras, Ühendkuningriigis ja Iirimaaal. Vähemal määral on see nii elektrilise uimastamise puhul, kui kalad ei ole nõuetekohaselt orienteeritud, mistõttu on uimastamine puudulik. OIE standarditele mittevastavat eluskalade jahutamist CO₂-ga kasutatakse Norras ja Iirimaaal ikka veel, kuigi väga piiratud ulatuses, ning on teatatud, et meetodi kasutamine on kavas järk-järgult lõpetada 2018. aastal.

OIE standardeid järgitakse vaid osaliselt hariliku karpkala tapmisel Poolas, Tšehhi Vabariigis ja Saksamaal. Kõige tavapärasem meetod on käsitsi teostatav löök pähe. Poolas aga hoitakse karpkalade liike õhu käes kuni 10 minutit, mis põhjustab stressi. Poolas, Tšehhi Vabariigis ja Saksamaal kasutatakse ka elektrilist uimastamist, kuid selle meetodi puhul kasutatavate seadmete tõhususe kohta andmed puuduvad.

Vikerforelli puhul järgitakse OIE standardeid osaliselt Taanis, Prantsusmaal ja Itaalias, kuid neid ei järgita Poolas. Elektrilist uimastamist kasutatakse Taanis ja Itaalias. Seadmete ehituse kohta on kahjuks vähe andmeid ning seetõttu ei ole teada, kas elektrilise uimastamise puhul järgitakse OIE standardeid. Vikerforelli puhul vastab käsitsi teostatav löök pähe OIE standarditele eeldusel, et see toimub nõuetekohaselt. Lämmatamist jääs kasutatakse Taanis ja Poolas ning see ei vasta OIE standarditele. Prantsusmaal kasutatakse jahutamist jäävees, millele järgneb elektriline uimastamine. Samuti kasutatakse uimastamist CO₂-ga (piiratud ulatuses). Kumbki neist ei vasta OIE standarditele.

Meriahvena ja merikogre lämmatamine jääs on siiani peamine tapmismeetod Kreekas, Hispaanias ja Itaalias, kuigi piiratud arvul põllumajandusettevõtetes on hakatud katsetama elektrilist uimastamist.

Tabel 3. Kokkuvõte praegustest tapmismeetoditest koos märkusega OIE standarditele vastavuse kohta

Kalaliigid	Uuringus käsitletud riik	Tapmine	
		Tulemus	Selgitus
Atlandi lõhe	EI	+/-	Löök pähe (vastab standarditele). Kuiv elektriline uimastamine: orienteeritud ainult 25–30 %, kuigi see näitaja kasvab (standardeid järgitakse 25–30 % puhul). Elektriliselt uimastatud kalad surmatakse lõpuste lahtilõikamise teel (ei vasta standarditele) või löögiga pähe või pea eemaldamise teel (vastab standarditele). Eluskala jahutamine CO ₂ -ga (ei vasta standarditele).
	UK	✓	Vastab standarditele
	IE	+/-	Löök pähe. CO ₂ -ga uimastatud 7–8 % (ei vasta standarditele).
Harilik karpkala	PL	+/-	Käsitsi teostatav löök pähe. Elektriline uimastusseade, mis ei pärine suurtootjatelt
	CZ	+/-	Elektriline uimastusseade, mis ei pärine suurtootjatelt ning surmamismeetodit ei kohaldata
	DE	+/-	Käsitsi teostatav löök pähe. Elektriline uimastusseade, mis ei pärine suurtootjatelt
Vikerforell	DK	+/-	Elektriline uimastusseade, mis ei pärine suurtootjatelt. Ka lämmatamine jääs
	FR	+/-	Käsitsi teostatav löök pähe. Samuti kasutatakse uimastamist CO ₂ -ga ning jahutamist jäävees, millele järgneb elektriline uimastamine.
	IT	+/-	Elektriline uimastusseade, mis ei pärine suurtootjatelt
	PL	✗	Lämmatamine jääsulbis kas veokis, põllumajandusettevõttes või tapamajas
Harilik huntahven	GR	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis
	ES	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis
	IT	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis
Kuldmerikoger	GR	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis
	ES	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis
	IT	✗	Lämmatamine jääs või jääsulbis

✓ OIE – vastavus OIE standarditele on tõenäoliselt saavutatud

✗ OIE – vastavust OIE standarditele ei ole tõenäoliselt saavutatud

+/- OIE – vastavus OIE standarditele võidakse saavutada sõltuvalt kasutatud meetodist ja seadmetest

Sertifitseeritud orgaanilise vesiviljelustoodangu puhul kasutatavate tapmismeetodite eeskirjadega seoses kinnitatakse allmärkuses 9 esitatud komisjoni aruande järeldustes, et

järgitud on tapmisega seotud kontrollide süsteemi, mis on sätestatud määruse (EÜ) 889/2008 artikli 25 punkti h alapunktis 5.

2.2. Liikmesriikide õigusaktid ja suunised

Määruse artikli 27 lõike 1 teise lõigu kohaselt võivad liikmesriigid ELi eeskirjade puudumisel jõusse jätta või vastu võtta oma siseriiklikud eeskirjad kalade kaitse kohta surmamisel. Uuringus leiti, et kuigi asjaomastes liikmesriikides ja EMP riikides töötati välja siseriiklikud õigusaktid ja suunised, ei olnud need nii hästi välja arendatud kui need, milles käsitleti maismaal kasvatatavaid põllumajandusloomi, kuigi olukord on paranemas tänu kasvavale teadlikkusele kalade heaolust.

Uuringus käsitletud viie liigi puhul rakendatakse erasektori standardeid, mis hõlmavad loomade heaolu transportimisel ja tapmisel, peamiselt lõhesektoris, vähemal määral seoses vikerforelliga ning piiratud ulatuses meriahvena ja merikogre puhul. Väga piiratud arvule karpkalakasvandustest kohaldatakse loomade heaolu käsitlevaid erasektori standardeid. Tabelis 4 antakse täielik ülevaade vaadeldud riikide õigusaktidest, suunistest ja erasektori standarditest.

Tabel 4. Õigusaktid ja riiklikud suunised või tegevusjuhised, millega reguleeritakse tehistingimustes peetavate kalade tapmisel nende heaoluga seotud aspekte

Riik	Õigusaktid	Riiklikud suunised või erasektori standardid
NO	– Määruses (EÜ) nr 1099/2009 ja Norra määruses nr 1250/2006 sätestatakse kalade heaolu üldnõuete eeskirjad	– Norra Toiduohutusamet (NFSA) on koostanud vesiviljelussektorile põhjaliku juhendi, milles käsitletakse nõudeid vesiviljelusloomade heaolu tagamiseks tapmisel ¹²
UK	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 – Loomade heaolu seadus, 2006 – Loomade heaolu surmamisel käsitlevad määrused, 2012 (Šotimaa). Seadusandlik akt nr 321, 2012 (Statutory Instrument 2012 No. 321) – Loomade heaolu (transportimisel) (Inglismaa) korraldus 2006 (ning samaväärsed õigusaktid Šotimaal ja Walesis)	– Arvamus tehistingimustes peetavate kalade heaolu kohta, põllumajandusloomade heaolu komisjon, 2014 – Hea tava tegevusjuhised ¹³
IE	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 – Loomade tervise ja heaolu eelnõu, 2012	– Kalade tervishoidu arvestav tegevusjuhised lõhelaste vesiviljeluseks Iirimaa (2014) – Tehistingimustes peetavate lõhelaste tervise käsiraamat

¹²https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/veiledere_fiskevelferd_ved_slakteri_for_akvakulturdyr_2014.9471/binary/Veiledere%20fiskevelferd%20ved%20slakteri%20for%20akvakulturdyr%202014.

¹³<http://thecodeofgoodpractice.co.uk/chapters/>.

Riik	Õigusaktid	Riiklikud suunised või erasektori standardid
		(2011) ¹⁴
PL	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009, loomakaitseeadus (nr 111, punkt 724; 1998, nr 106, punkt 668)	– Hea tava tegevusjuhised (Kodeks Dobrej Praktyki); 2014
CZ	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 – Akt nr 246/1992 Coll. (koos järgnevate muudatustega) loomade kaitse kohta julma kohtlemise eest – Käskkiri nr 245/1996 Coll. uimastamis-/surmamismeetodite kohta – Käskkiri nr 382/2004 Coll. uimastamis-/surmamismeetodite kohta – Akt nr 99/2004 kalatiikide haldamise (sealhulgas kalakasvatuse) kohta	– Juhised nr 5/2015 kalamüügilettide/müügihindade kohta
– DE	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 – Surmamist ja tapmist käsitlev loomakaitseeadus (Verordnung zum Schutz von Tieren im Zusammenhang mit der Schlachtung oder Tötung und zur Durchführung der Verordnung (EG) Nr. 1099/2009 des Rates (Tierschutz-Schlachtverordnung -TierSchIV)	– Head hügieenitavad (1994) (Verordnung über die hygienischen Anforderungen an Fischereierzeugnisse) – Tiigikasvatuse head tavad (karpkala puhul) (gute fachliche Praxis der Teichwirtschaft in Brandenburg) –
DK	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 –	– Puuduvad (pädeva asutuse uuring)
FR	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 – Ametijuhend (note de service 2007-8016 de la DGAL du 16 janvier 2007 (DGAL/SDSPA/N2007-8192))	– (pädevalt asutuselt vastust ei saadud)
IT	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009	– Puuduvad (pädeva asutuse uuring)
GR	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009	– Kaks ringkirja tehistingimustes peetavate kalade heaolu kohta (23.3.2015; 9.6.2015)
ES	– Määrus (EÜ) nr 1099/2009 –)	– Kalade surmamist käsitlev tegevusjuhised (Piscicultura; Guia de practica correctas para el sacrificio; 2016; AEONOR)

3. Sotsiaal-majanduslikud järelused

Tabelis 5 on esitatud 19 peamise vesiviljelustootmisega tegeleva EMP riigi kala-, kooriklooma-, molluskite ja teiste veorganismide toodang perioodil 2009–2013, mis

¹⁴http://www.fishhealth.ie/FHU/sites/default/files/FHU_Files/Documents/FarmedSalmonidHealthHandbookOctober2011.pdf.

moodustab 99 % EMP riikide vesiviljelustoodangust. Tabelis 6 on esitatud ülevaade uuringu sihtriikide tehistingimustes peetavate kalade keskmise üldkoguse kohta.

Tabel 5. Vesiviljelustootmine 19 EMP riigis, 2009–2013 (eluskaal 1 000 tonni)

EMP riik	2009	2010	2011	2012	2013	Muutus 2009– 2013	Osakaal EMP üldkogusest, 2013
Norra	962	1 020	1 144	1 321	1 248	29,7 %	50,5 %
Hispaania	267	252	272	264	224	−16,1 %	9,0 %
Ühendkuningriik	197	201	199	206	203	3,4 %	8,2 %
Prantsusmaa	234	225	207	205	201	−14,2 %	8,1 %
Itaalia	162	153	164	163	163	0,1 %	6,6 %
Kreeka	122	121	111	111	114	−6,6 %	4,6 %
Madalmaad	56	67	44	46	60	8,5 %	2,4 %
Taani	35	36	36	35	38	7,3 %	1,5 %
Poola	37	31	29	32	35	−3,6 %	1,4 %
Iirimaa	48	46	44	36	34	−28,0 %	1,4 %
Saksamaa	39	41	39	26	25	−35,0 %	1,0 %
Tšehhi Vabariik	20	20	21	21	19	−3,6 %	0,8 %
Ungari	15	14	16	15	15	0,6 %	0,6 %
Soome	14	12	11	13	14	−0,1 %	0,6 %
Rootsi	9	11	13	14	13	56,5 %	0,5 %
Bulgaaria	7	8	6	6	12	80,8 %	0,5 %
Horvaatia	14	14	13	10	12	−15,5 %	0,5 %
Rumeenia	13	9	8	10	11	−16,2 %	0,4 %
Portugal	7	8	9	10	10	49,6 %	0,4 %
19 riiki kokku	2 255	2 290	2 386	2 544	2 451	8,7 %	99,1 %
EMP kokku	2 271	2 306	2 403	2 563	2 473	8,9 %	100,0 %

Allikas: FAO üleilmne kalanduse ja vesiviljeluse andmestik, versioon 2016.1.2. Kaldkirjas esitatud arvude puhul on tegemist prognoosiga

Tabel 6. Valitud ELi liikmesriigi keskmine kalatoodang ettevõtte kohta

	Riigi müügiimaht (tonnides)	Ettevõtete arv	Keskmine toodang ettevõtte kohta (tonnides)
GR (2014)	118 080	248	476,1
UK (2013)	203 263	548	370,9
DK (2013)	46 297	130	356,1
IT (2013)	153 944	587	262,3
IE (2013)	34 667	283	122,5
ES (2013)	231 738	3 023	76,7

	Riigi müügiimaht (tonnides)	Ettevõtete arv	Keskmine toodang ettevõtte kohta (tonnides)
FR (2013)	227 601	2 988	76,2
PL (2013)	31 267	846	37,0
DE (2016)	20 936	5 952	3,5

Allikas: STECFi andmebaas, v.a Saksamaa (Saksamaa föderaalne statistikaamet)

3.1. Tapmistavade majandusanalüüs

Uuringuaruande sotsiaal-majanduslikus analüüsis käsitleti viie uuritud liigi ja keskkondade (külm merevesi, Vahemere vesi, magevesi) erinevusi. Samuti vaadeldi käesolevas analüüsis ettevõtete suuruse ja tootmismetodite erinevusi, sest need on heaolu hindamisel olulised tegurid. Muud kulutegurid, mida uuringuaruandes ei käsitletud (näiteks sööda-, tööjõu- ja käitamiskulud), on ettevõtete ja riikide vaheliste suuremate erinevuste peamised põhjused¹⁵.

Loomade heaolu tagamise täiustatud tavadest kinnipidamiseks tehtud lisainvesteeringud ja aastakulud alates 2009. aastast juhtumiuuringu riikide iga uuritud liigi puhul arvutatakse keskmise vesiviljelusettevõtte kohta vastavalt uuringus käsitletavatele liikidele. Need sisaldavad lisakulusid, mis on seotud loomade heaolu suurenemisega uimastamisel, surmamisel ja tapmisel. Selliste lisakulude arvutamisel eeldatakse, et iga põllumajandusettevõtte teeb esmatööluse ise ning et keskmine ettevõtte ei ole rakendanud heaolu tagamise tavaid.

Atlandi lõhe

OIE standarditele vastavuse tagamiseks (vt käesoleva aruande punkt 2.1) eeldati uuringus, et iga kalakasvandus vajab investeeringuid elektrilise uimastusseadme või mehaanilise uimastusseadme, samuti pea eemaldamise roboti soetamiseks, ning leiti, et paremate loomade heaolu tagamise tavade kasutamiseks tehtavad lisakulutused on võrreldes keskmise kalakasvanduse suurusega võrdlemisi väikesed. Vastavalt uuringule moodustab väikseim lisakulu 2 eurosentit kg kohta ehk 0,5 % müügihinnast Ühendkuningriigis ning kõige suurem lisakulu 9 eurosentit kg kohta ehk alla 1,5 % müügihinnast Iirimaa. Suure läbilaskevõimega ja suurte tööjõukuludega tapamajades võib investeering aidata isegi kulusid vähendada. Kuna aga liikmesriikide ja EMP riikide lõhetööstuses on kalade heaolu tagamise tavaid juba suurel määral rakendatud, on võrdlemisi vähestel ettevõtetel vaja teha investeeringuid, et tagada vastavus OIE standarditele, mistõttu on mõju konkurentsivõimele tõenäoliselt väike.

Harilik karpkala

Tapmismahu mastaabisääst mõjutab oluliselt heaolu tagamise meetmetele tehtavaid kulusi. See oli ilmne juhtudel, kui karpkala tapmisel hinnati suuremat heaolu elektrilisel uimastamisel, millele järgnes pea eemaldamine, mille puhul on tapmismahult palju väiksem kui tavapärasest lõhelaste tootmisettevõtetes. Lisakulud erinesid uuringuriikides

¹⁵ Neid kulutegureid vaadeldi ulatuslikumalt ja ammendavamalt sektori tootmis- ja majandustulemusi käsitlevates kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee (STECF) aruannetes.

märkimisväärselt. Madalaimad kulud olid Poolas, moodustades 6 eurosentit kg kohta ning suurimad kulud olid Rumeenias ja Saksamaal, vastavalt 41 eurosentit kg kohta ja 58 eurosentit kg kohta.

Harilikku karpkala tarbitakse peamiselt tootmisriigis ning see ei olnud ilma tüüpilistele tootmissüsteemidele antavate toetusteta ajavahemikul 2009–2013 kasumlik. Väikestel kalakasvandustel on tõenäoliselt suurimaid raskusi loomade heaolu suurendamiseks investeeringute tegemisel ning nad võivad sattuda ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Kuna eksport (sh reeksport) moodustab ainult väga väikese osa maailma karpkalatoodangust, on heaolu tagamise meetmete mõju rahvusvahelisele konkurentsivõimele arvatavasti piiratud (kuigi mõju omahinnale (nagu on näidatud joonisel 1) võib olla märkimisväärne).

Vikerforell

Arvestades vikerforelli tapmisega seotud OIE standarditele vastavuse tagamiseks vajalikke investeerimisnõudeid, võeti uuringuaruandes aluseks järgmine: 1) elektriline uimastamine enne veetustamist ja 2) uimastamine löögiga pähe pärast veetustamist, mõlemale järgneb lõpuste käsitsi eemaldamine. Sarnaselt karpkalale erines lisakulude mõju märkimisväärselt sõltuvalt mastaabisäästust, kusjuures lisakulud jäid vahemikku vaid 4 eurosendist kg kohta Taanis kuni 24 eurosendini kg kohta Prantsusmaal. Itaalias, kus tapamajades on suur läbilaskevõime ja suured tööjõukulud, saavutati sääst 6 eurosentit kg kohta. Uimastamine löögiga pähe on kallim variant ning majanduslik mõju on suurem eriti väikestes kalakasvandustes (näiteks Prantsusmaal).

Harilik huntahven ja kuld-merikoger

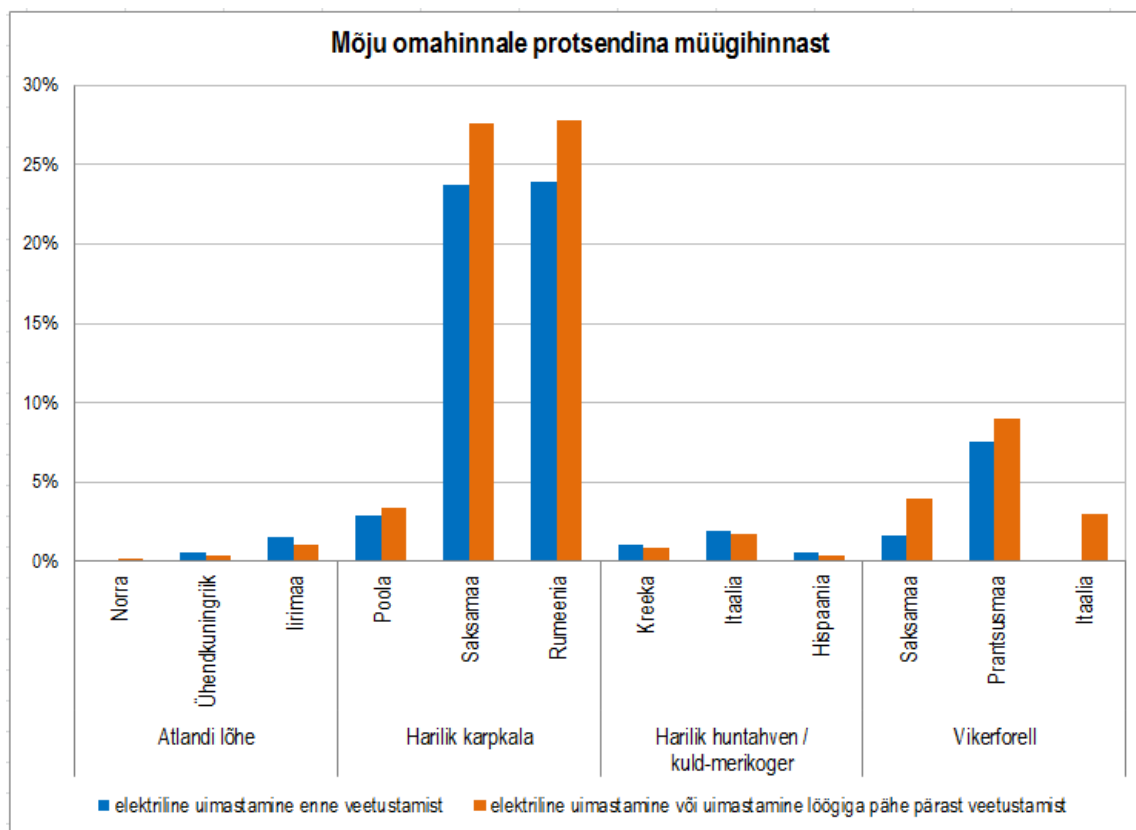
Nii huntahvena kui ka merikogre puhul loetakse tapmisel heaolu suurendavaks järgmistesse meetoditesse tehtavaid investeeringuid: 1) elektriline uimastamine enne veetustamist ja 2) elektriline uimastamine pärast veetustamist, mõlemale järgneb jahutamine jää- ja mereveesulbis.

Ühiku lisakulu varieerub meetodite lõikes vähesel määral, kuid riikide lõikes suuremal määral vastavalt ettevõtete suurusele. Hispaanias, kus on suurimad ettevõtted, oli ühiku lisakulu mõlema meetodi puhul 4 eurosentit kg kohta. Kreekas oli ühikukulu olenevalt meetodist 5–6 eurosentit kg kohta ja Itaalias, kus on väikseimad ettevõtted, oli see 11–13 eurosentit kg kohta. Kuigi kulude kasv on üsna tagasihoidlik, seda isegi võrdlemisi väikesemahuliste tootjate puhul (nagu Itaalias), võivad enamiku kõnealuste ettevõtete kasumimarginaalid takistada tootjaid investeerimast.

Üldiselt järeldati uuringuaruandes, et huntahvena ja merikogre tootmine ei olnud ajavahemikul 2009–2013 peamistes tootjaliikmesriikides samuti ilma toetusteta üldjuhul kasumlik. Seetõttu võib tootjatel olla heaolustandardite suurendamiseks vajalike investeeringute tegemine raskendatud.

Joonisel 1 antakse kokkuvõtlik ülevaade loomade heaolu tagamise täiustatud tavade järgimise mõjust tehistingimustes peetavate kalade omahinnale uuringuriikides (eurosentit kg kohta)

Joonis 1. Loomade heaolu tagamise täiustatud tavade järgimise mõju tehistingimustes peetavate kalade omahinnale uuringuriikides (eurosentid kg kohta)

4. Piiratud järeldused

Tellitud uuringuaruandes tehtud majandusanalüüsis kasutati piiratud teavet, mida oli võimalik saada tapmisel loomade heaolu suurendamiseks vajalike seadmete kulude kohta. Analüüsis on iga liigi puhul aluseks võetud iga juhtumiuuringuriigi keskmine ettevõtte. Eeldatakse, et suure läbilaskevõimega ettevõtted saavutavad mastaabisäästu. Ka investeringutasuvus erineb oluliselt kalaliikide lõikes.

Väiksema aastase tootmismahuga ettevõtetes on investeerimiskulud oluliselt suuremad kui suuremahulise tootmisega ettevõtetes. Asjaomaste seadmete võimsus on suur, mistõttu need peavad võib-olla pika aja jooksul jõude seisma. Ehk saavad väiksematele ettevõtetele teise võimalusena kättesaadavaks vähem kulukad seadmed, kuid niisuguste alternatiivide kohta uuringu ajal teave puudus.

Lisaks on järeldused piiratud uuringu ajal saadud andmete (uimastamise ja surmamise tegelikud kulud, eriti finantsteave ja tundlik äriteave) kvaliteedi tõttu. See oli tingitud peamiselt sektori madalast vastamismäärast või asjaolust, et ettevõtete raamatupidamises ei olnud kõnealused kulud lahti kirjutatud. Kui sektorilt saadud kuluteave oli ebapiisav, kasutati seadmete tootjate hinnangulisi andmeid, mis ei pruugi kajastada tegelikke käitamiskulusid. Samuti tuleb märkida, et uuringus keskenduti konkreetsele võrdlusperioodile 2009–2013, mis ei pruugi kajastada pikaajalisi või edasisi suundumusi.

5. Järeldused

Üldiselt on määruses (EÜ) nr 1099/2009 sisalduvad üldnõuded seoses kalade heaolu kaitsmisega tapmisel aidanud kaasa tehistingimustes peetavate kalade heaolu käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ja suuniste raamistiku arendamisele ELis, eriti Atlandi lõhe puhul.

Loomade kohtlemist tapmisel käsitlevatele OIE standarditele vastavuse saavutamine varieerub käsitletud liikide lõikes. Atlandi lõhe puhul on parimad tavad juhtumiuuringus käsitletud riikides enamjaolt saavutatud, kuid mõne erandiga. Hariliku karpkala ja vikerforelli puhul sõltub vastavus standarditele kasutatud meetodist. Hariliku huntahvena ja kuldmerikogre puhul ei ole vastavust OIE standarditele juhtumiuuringus käsitletud riikides saavutatud.

Majandusanalüüsist järeldub, et tootmiskulude erinevused on tingitud peamiselt sektori struktuurist, kusjuures teatavad eelised annab mastaabisääst. Asjaomase mastaabisäästu olemasolu korral avaldab heaolu tagamise tavade täiustamine tõenäoliselt omahinnale väikest mõju, samas kui väiksemate kalakasvanduste puhul on see mõju arvatavasti palju suurem. Muud kulutegurid, näiteks sööda-, tööjõu- ja käitamiskulud, on ettevõtete ja riikide vaheliste suuremate erinevuste peamised põhjused.

Suuremate Atlandi lõhe ja vikerforelli kasvanduste puhul leiti, et kalade heaolu parandamise tehtavad investeeringud aitavad säästa tööjõukulusid ning võivad üles kaaluda investeeringukulud.

Tellitud uuringuaruande põhjal saab samuti järeldada, et sektor tervikuna parandab järkjärgult, ent pidevalt kalade heaolu, mida tõendab asjaolu, et üha enam kasutatakse humansemaid meetodeid (näiteks elektriline uimastamine, loobudes järkjärgult teistest meetoditest, nagu uimastamine CO₂-ga¹⁶) ning võetakse vastu erasektori standardeid. Siiski on vaja täiustusi, et suurendada mõne kalaliigi (näiteks hariliku huntahvena ja kuldmerikogre) heaolu. Selle uuringu järeldusi toetab ka komisjoni ülevaatlik aruanne, mis koostati aastate 2014–2015¹⁷ kohta.

Käesolevas etapis on komisjon arvamusel, et olemasolevaid andmeid arvesse võttes ei ole konkreetsete nõuete esitamine kalade kaitseks surmamisel asjakohane, pidades silmas, et määruse eesmärke võidakse samamoodi saavutada vabatahtlike meetmetega, mida näitavad viimastel aastatel vesiviljelussektoris tehtud täiustused. Oluline on märkida ka seda, et tegemist on suhteliselt uue ja väga mitmekesise sektoriga, võrreldes teiste traditsiooniliste põllumajandusloomade tootmissüsteemidega, ning paremat heaolu tagav tehnoloogia teeb praegu edusamme. Praeguseid arengusuundumusi silmas pidades järeldab komisjon, et kui

¹⁶ Madalmaade riigiasutused teavitasid komisjoni 17. oktoobril 2017 uuest määruse eelnõust, millega keelustatakse praegused traditsioonilised hariliku angerja tapmismeetodid ning asendatakse need humansemate elektriliste uimastamise meetoditega (teatis 017/0406/NL).

¹⁷ Ülevaatlik aruanne kalakasvatuse vesiviljeluse eeskirjade rakendamise kohta http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=95.

vajatakse lisasuuniseid, saab seda kõige paremini teha liikmesriigi tasandil. Igal juhul jätkab komisjon selle valdkonna arengu jälgimist.

Samas tuleb tunnistada, et vaja on lisauuringuid, mille eesmärk on välja töötada erisüsteemid nende kalaliikide jaoks, kelle puhul on vaja välja arendada tõhusamaid meetodeid.

Seetõttu peab komisjon väga oluliseks arendada edasist dialoogi sidusrühmadega, et edendada selle valdkonna konkreetseid algatusi ja projekte, mis võiksid olla vastastikku kasulikud nii majanduslikult kui ka loomade heaolu seisukohast. Seda silmas pidades on komisjon loonud dialoogi jaoks süsteemsema ja nähtavama vormi loomade heaolu käsitleva ELi platvormi kaudu¹⁸. Selle platvormi peamine eesmärk on võimaldada huvirühmadel (loomakaitseorganisatsioonid, teadlased, loomaarstid, põllumajandustootjad, toiduainetootjad, toiduainete jaemüüjad jne) rääkida probleemidest, jagada teadmisi ja ressursse ühistegevuse edendamiseks.

¹⁸ Komisjoni 24. jaanuari 2017. aasta otsus, millega luuakse komisjoni eksperdirühm nimetusega „Loomade heaolu käsitlev platvorm“, C/2017/0280, ELT C 31, 31.1.2017, lk 61.